

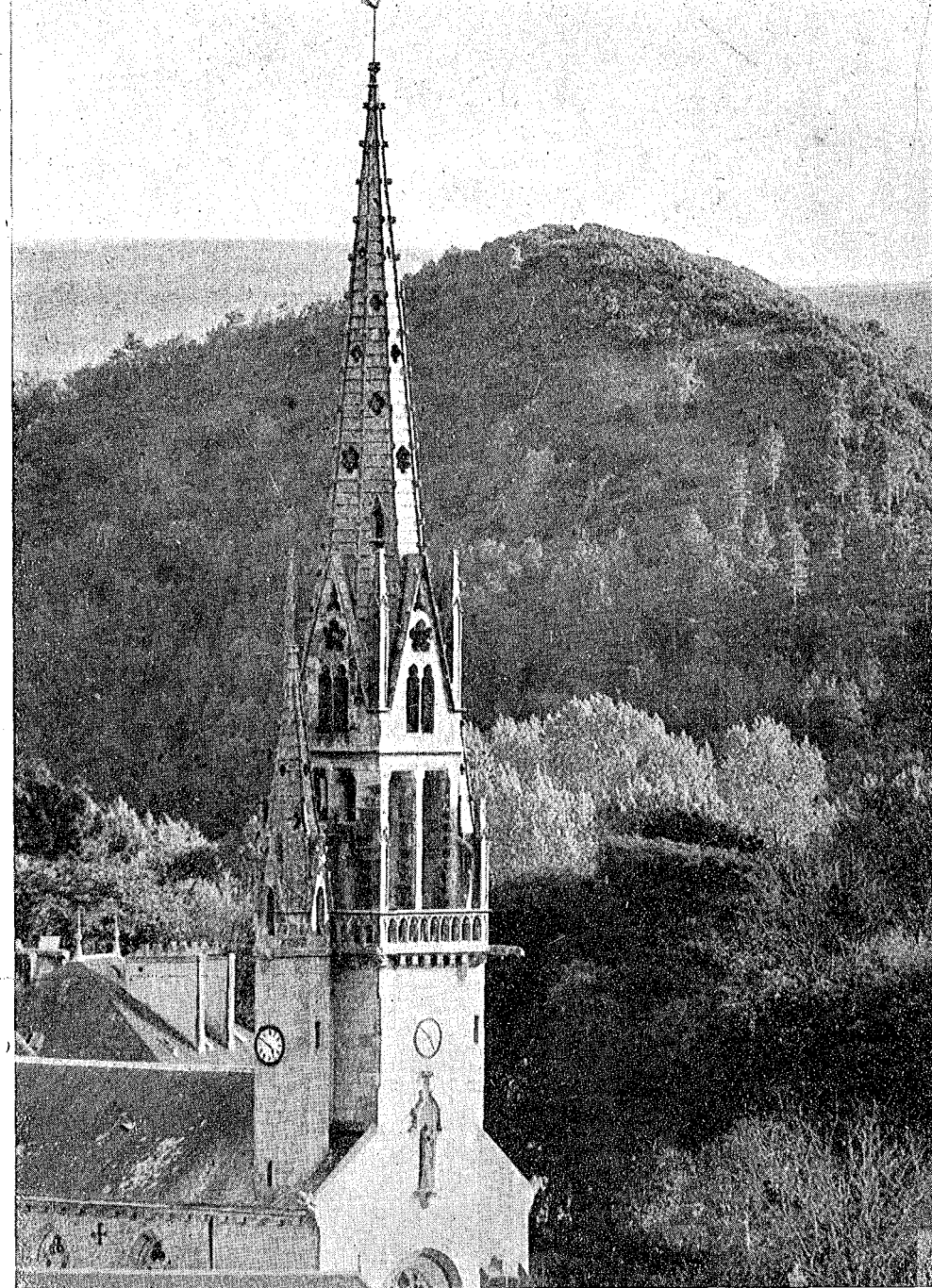

PHOTO JOS DOARE

sonit, kleier, levezek pask, alleluia !

BLEUN-BRUG

⁸⁹
Niv. 20 (Miziek-Mensuel)
Koumanant-Abonnement : 500 fr.

MEURZ 1956

TAOLIT EVEZ MAT

Ha paet eo ganeoc'h ho koumanant 1955 ?

Kasit 500 lur (600 lur kour. a enor — 1.000 lur kour. madoberour) da :

Bleun-Brug, 21, rue Jos. Doury, Nantes.

C. C. P. 1541.90 Nantes.

Kas ar skridou da : Abbé Bleunven, curé Saint-Renan (Fin.).

Mar fell d'eoc'h beza ezel eus ar Bleun-Brug pe rei d'eomp skoazell, kasit ho skodenn da :

V. Seite, Bleun-Brug, Châteaulin, Finist.,

C. C. P. 544.22 Nantes.

Ezel : 500 lur. — Madoberour : 1000 lur.

TAOLENN

Levenez Pask , gant M. ar Sklerder.....	1
Al Labouradegou e Breiz , gant an Ao. Bourdellès.....	3
Pesketerien Bro-Skos , gant L. F. A.....	7
Eun droidad er Portugal , gant Cormerais	8
Deiz ha bloaz , gant Eostig an Argoad	10
Siboud, bioc'h Job Meskam , gant Mab an Dig.....	11
Flore bretonne , gant L.-B. Loarer.....	13
Anoiou brezoneg eun nebeud plantennou	14
Istor ar Bleun-Brug , gant L. Lok	16
Keleier	17
War-Zao Breiz , gant Ev. Penn-ar-C'h.....	18

kanvou

Erbedi a reomp ouz ho pedennou mat, an ao. beleg **Saig ar Gov**, person Plouneour-Trez, ezel euz ar Bleun-Brug ha kenlabourer ar gelaouenn, bet interret e Plouneour d'an 21 a viz C'hwevrer.

Hag an **Dr Regnault** euz Roazon, mignon an ao. Perrot, kenlabourer da « Foi et Bretagne », ezel euz ar B. B. nevez êt da anaon.

Dizrei a raimp war buhez an daou Vreizad kaloned-mañ, Doue r'o fardono.

133839

Levenez pask

« **Setu dervez an Aotrou, tremenomp an dervez-se el levenez !** » a gan hirio an Iliz Santel.

Joa, levenez, laouenidigez, dudi, setu Gouel Pask !

Alleluia ! da lavarout eo « **Meuleudi da Zoue !** » setu ar griadenn veur, hag a embann joa, dudi, levenez Pask.

Pask, gouel ar goueliou, rouanez ar goueliou, gouel dreist an holl goueliou, deiz a levenez, pegwir eo savet ar C'hrist a varo da veo.

Dervez, hag a dregern ennañ levenez ar C'hrist. Trec'hour — trec'h war ar maro — trec'h war ar pec'hed — trec'h war an diaoul.

Sulvez, hag a embann levenez an Iliz — hi hag a zo bet diazezet hag a zo renet gant eun Diazeour hag eur Mestr, ha n'eo ket bet chomet da vreina e kalon an douar.

Dervez, a gan ennañ ar c'hristen e levenez, e levenez a zen badezet.

Levenez an den badezet en dour hag er Spered, savet a varo da veo, evel ar C'hrist.

Levenez ar c'hristen, savet eus maro ar pec'hed evit beva eur vuhez nevez : buhez ar c'hras.

Levenez ar c'hristen, hag a zo tremenet eus sklavaj ar pec'hed da frankiz bugale Doue, mignoned Doue.

Levenez ar c'hristen hag a zo bet diframmet eus teñvalijenn ar pec'hed, an droug, evit erruout e sklerijenn lugernus gras Doue, evit erruout e sklerijenn ar mad.

Levenez Pask eur c'hristen a zo levenez eun den toullbac'het, en ereou, adkavet gantañ ar frankiz. Heñvel eo e joa ouz laouenidigez ar Juzevien diframmet gant an Aotrou Doue eus chadennoù an Ejipt, en eur ziskenn e dour ar Mor Ruz.

« **Emaomp o vont da lida gouel Pask, gouel ar Frankiz** », a gan c'hoaz hirio ar Juzevien nann-kristen, o staga gant lidou Pask.

Evidomp-ni ivez, Pask eo gouel ar frankiz, gouel al liammou torret — torret en eur ziskenn e feunteun sakr ar Vadeziant — torret en eur ziskenn abaoe e stêr vurzudus ar Binijenn.

Levenez Pask eo levenez ar re o deus en em walc'het e Gwad an Dasprener, hag o deus adkavet kaerder o ene.

Levenez ar re o deus stlapet pell o loustoni, ar re o deus en em zizammet, ar re zo bet lammet diwarno o fallagriez gant « **an Oan hag a lamm pec'hed ar bed** », hag o deus en em daolet etre divrec'h an Aotrou.

Levenez ar c'hristen, hag a oar e vezo eun deiz trec'h war ar maro, evel Jezuz Krist, E Vreur hag e Vestr.

Levenez ar c'hristen, hag a gred e vevo eun deiz e gorf gant e ene e gwelloc'h Bro, evel korf hag ene ar C'hrist Jezuz, E Salver.

Levenez ar re o deus eun ene renevezet, eun ene nevez. Levenez « **tud nevez** », hag a anavezo c'hoaz ar pec'hed, an doug d'an droug, ar boan, maro o c'horf, met azalek-vremañ ez eus enno eur vuhez nevez, buhez an Aotrou Krist. « **Me eo ar Vuhez...** ».

Levenez ar re a gred — rak Jezuz-Krist maro ha dasorc'het eo kreizenn hor Feiz, mean-diazez hor Feiz. Levenez tud eurüs da veza er Wirionez. « **Ma n'eo ket dasorc'het** (resusitet) **ar C'hrist, hor feiz n'eo netra, hor feiz n'en deus diazez ebet** », a brezeg Paol.

Levenez tud hag a zo dija dasorc'het — hag a dlefe beva evel tud savet a varo da veo. « **Doue, eme an Abostol, en deus hon dasorc'het gant ar C'hrist.** »

Hag en-dro d'ar c'hristen laouen, gant an Iliz laouen, e Levenez ar Mab « **azezet a-zehou d'e Dad** », ar bed-abez, an hollved, ar grouadelez a embann ivez e levenez.

Levenez an nevez-amzer, levenez al laboused o kana, al loened o fringal; levenez ar bleuniou o tispaka, ar broñsou o tarza.

Levenez an heol, mammenn a sklerijenn, stivell a dommder nevez goude teñvalijenn ha yenijenn ar goañv.

Hag an holl levenezioù-se — levenezioù ar grouadurien — levenezioù ar Bed krouet — a gav eur vouez kreñv ha drant e bole kleier an Noz-Fask, kleier ar Sud Fask.

Ya, bole kleier Pask a zo eur bole a laouenidigez divent.

« **Krist a zo dasorc'het ! Alleluia ! Tridomp gant al levenez ! Alleluia !** »

« **Heñvel ouz safar an doureier bras, trouz ar gurun nerzus, mouez Pobl ar re dasprenet a gan : Alleluia ! Dervez an Dasorc'hidigez ! (Rezu-resion) . Skedomp gant ar joa, poblou ! Setu Pask an Aotrou !** » a gan ar Gresianed, en eur lida Gouel ar Goueliou.

E-lec'h ar joa, al levenez doun, o chom en ene, an diaoul, ar bed, a ginnig d'eomp ar blijadur, ar blijadur skañv, o chom er c'horf, er c'hig. Met arabat fasia : plijadur n'eo ket levenez.

« **An den a-vremañ, a lavar eur skrivagner, en deus kalz plijadurioù, met rouez, treut eo e levenezioù.** » Rak war ar Groaz eo, e kaver al levenez gwir. « **Abalamour d'an tamm koad-se al levenez he deus karget an Hollved.** » (Ofiz Gwener ar Groaz.)

Evel m'en em zispak ar roz war ar spenn, evelse ivez al levenez a ziwan war ar Groaz.

« **Ma fell d'unan bennak, eme hor Zalver, beza eürus eveldon, ra zibabo ar Groaz.** »

Kalet eo al lezenn-mañ, diêd da gompren, êsoc'h marteze evit kouerien. Klevet an Aotrou Krist : « **Ma ne varv ket ar c'hreunenn-winiz, kouezet en douar, e chom he-unan. Met ma varv, e toug kalz frouez.** »

Ha Jezuz c'hoaz : « **Ret e oa d'ar C'hrist gouzañv, a-raok pignat d'E c'hloar.** »

Ya, a-raok, roz, sklerijenn, joa, levenez-veur, laouenidigez, dudi Pask, spenn, doñjer anken, spont, poaniou, teñvalijen Gwener ar Groaz.

N'ez eus ket a Sul Fask, ma n'ez eus ket a Wener ar Groaz. N'ez eus ket a levenez kristen, ma ne z'ez eus ket kroazioù — kroaz hon dever hag alies kroaz ar boan, kroaz ar c'hlenved.

Breudeur ha c'hoarezed, lavarout a ran deoc'h holl ar pezh a lavaro hirio eur beleg d'an Aotrou n' Eskob, epad an oferenn-bred e iliz-veur Kemper : « **Eur c'helou-bras am eus evidoc'h hag ar c'helou-se eo : ALLELUIA !** »

Ya, bezomp laouen — bezomp el levenez — el levenez gant ar Werc'hez leun a joa da vintinvez Pask ;

« **Rouanez an neñv en ho joa, Alleluia !
Tridit, rak an hini hoc'h eus douget, Alleluia !
Zo dasorc'het, hervez laret, Alleluia !
Pedit evidomp Doue, Alleluia !** »

M. G.

Evit ma vezimp bepred en eur bed teñval, leun gant joa an Aotrou Krist, haderien levenez e-mesk hor breudeur.

Pennadour eus eur brezegenn displeget e iliz Lok-Eginer Sant Tegoneg, d'ar Sul Fask 1954.

Moualc'h ar Sklêrder.

Al Labouradegoù⁽¹⁾ e Breiz

Kenstrivadeg ar Bleun-Brug 1955

gant beleg P. Bourdellès,

kelenner douaroniez

E skolaj St-Jozef, Lannion.

- I. — Perak ha penaos eo bet savet ar studiaden-mañ ?
- II. — Perak pledi gant al labouradegoù ?
- III. — An dañvezioù hag an Nerzioù-aozañ.
- IV. — Ar pezh a ra diouer.
Pe arc'hant, pe dud ?
Pe galon ?

Lodenn gentañ.

Perak ha penaos eo bet savet ar studiaden-mañ.

Ar gudenn vras e Breiz eo kudenn an divrao, kudenn an dibobla zoken, rak keria-dennou a zo e Breiz a zeu da veza didud. Evit herzel ouz an droug-se da en em leda eo ret eta gouzout penaos rei da Vreiziz galloud ha c'hoant da chom en o bro.

Al labour-douar, ar mor, ar micherioù-dorn hag ar micherioù-studi, ar c'henwerz, holl ez eus pledi ganto d'ober. Met kenstrivadeg ar Bleun-Brug ne gomz nemet eus al labouradegoù.

1) Evit gouzout niver an divroidi, hon eus sellet ouz studiaden eskopti Sant Brieg goude eun enklask graet warlene.

2) Evit gouzout daoust hag eo eun dra vat da Vreiziz divroa, e kaver kelennadurez e levrioù an Ao. Gautier (« *Un siècle d'indigence* », « *La dure existence...* »), hag e prezegenn an Tad Gabel graet e « *Semaines Sociales* » Nancy.

3) Evit gouzout daoust hag e kavint labour er « broioù krec'h », em eus berniet drañhennou eus « *La Croix* » diwarbenn an holl rannvroioù a zo o dibobla e Bro-Frañs hag al labouradegoù nevez serrret er Menez-ou-Kreiz, en Hanter-noz...

4) Evit studia stad ar gounidigez e Breiz, ez eus eul levrig a-bouez, embannet gant ar C.E.L.I.B. a miz du 1953, o kinnig dañvez labour evit 1954-58. Ret eo gwelout da heul prezegenn an Ao. Pleven, rener ar C.E.L.I.B., graet gantañ er Gambr e miz Mae 1955 hag embannet evel stagadenn d'ar « *Petit Bleu* ».

5) Evit gouzout petra a zo bet graet abaoe ar brezel, e 10 vloaz (1944-1954) e c'heller, evit Aodou an Hanternoz da vihana (ha moarvat evit an departamantoù-all) leinn ar studiaden embannet gant ar Prefeti « *Le Développement économique des Côtes-du-Nord et l'Action des collectivités* ».

Anzav a ran eta ez eus etre va douarn peadra da studia :

1. — *Mat* : Aodou an Hanternoz (C.-du-N.).

2. — *Mat a-walc'h* : ar pevar departamant anvet « breton » gant an I.N.S.E.E.

3. — *Fall-tre* : Bro Naoned.

Ar pezh a zo anat, pa lenner al levrioù-mañ eo kement-mañ :

1. — Ez eus bet graet kalz labour hep zoken bihannaat an divroa ; ez eus eta kalz d'ober c'hoaz.

2) N'emañ ket mad Breiz enep mad Frañs, er c'ontrol, rak n'hell ket eur Vreiz c'houllo derehel da gas tud da Bariz. (Gwelout « *Paris et le désert français* »), gant J.-F. Graveier). Hag a-hend-all, koustus eo bernia tud en eur gêr, tud hag a goll kalz eus o zalvoudegez-dén.

Lodenn II.

Perak pledi gant al labouradegoù ?

An dibobla a zo eta oc'h ober e réuz : war-dro 30.000 voter o deus kuitaet ar vro e pep hini eus ar pevar departamant en eur ober 3 bloaz (48-51). E meur a barrez eus eskopti Sant-Brieg-Treger, e kuita ar vro 50% pe ouspenn eus an tiegezioù nevez.

Da gleñved an dibobla e klasker remedeo. N'eo ket hepken evit mad Breiz, met ivez evit mad Bro-C'hall.

Kas tud da Bariz (pe d'an Havr, pe e lec'h all) a zo eur c'holl evit Breiz sur mat : setu amañ ar gont embannet gant ar C.E.L.I.B. : 600.000 Breizad d'an nebeuta a zo divroet. Lakaomp e vefe koustet en arc'hant 1953, 50.000 lur ar bloaz d'an nebeuta beva deski ar re yaouank hag e koustfe 750.000 sevel eur bugel betek 15 vloaz. Setu 450 miliard d'an nebeuta dispignet hag aet an dalvoudegez anezo d'ar broioù-krec'h da heul an divroidi.

(1) Labouradegoù : usines.

Daoust hag eur gounid eo evit Frañs ? Sur mat. Met brasoc'h e vije ar gounid ma vije degaset materiou ha nerz-aoza dezo en o bro, rak :

1. — Sevel lojeiz nevez d'ar vicherourien a goust 3, 4, pe 5 kwach keroc'h eget sevel eul labouradeg nevez.

2. — E Pariz, ez eus 2 pe 3 gwech dre gant muloc'h a dud dilabour eget er peurrest eus ar Frañs (setu ar pezh a lavar an Ao. Pleven. An Ao. Pierre a lavare kemend all, moarvat).

3. — An diskenn-briz war drênlou ar vicherourien o chom pell diouz o labour eo a zo kiriek da gollou arc'hant an S.N.C.F.

Daoust hag eur gounid eo an divroa evit an divroidi o-unañ ? Er c'hontrol, koll a reont ar pep gwella eus o zalvoudegez evel tud ha kristenien. E « Semaines sociales » Nancy, er sizun tremenet, e adlavare an Tad Gabel warlerc'h kalz a re all : « An diswrienni eo, hervez ar Sosiolegerien, unan eus gwaso abegoù an digristenien... An den daoubennet evel-se a dremen e spered dre eur gwall-reuz evit koueza goude en tremar hag-en digristeniez. (An Tad Gabel a lavare goude ne oa ket ret d'an den, bremañ, kuitaat e vro evit beza diswriennet... hen gouzout a reomp siwaz, ni Breiziz !)

Mad an holl eo eta klask da Vreiziz gounidigez en o bro. Al labour-daour hag ar mor a zo diazez buhez Breiz a-viskoaz, hag a vo c'hoaz, dre ret. Eno ez eus kalz d'ober ivez evit derc'hel an traou en o sav, hag evit mont war-raok. Souezet e vezer pa soñjer, pebez anken a zo dre ar bed gant ar poblou en naonegez diouz eun tu, hag an douarou o vont da goll en tu all, ha pa weler neuze e tachennoù 'zo eus Breiz al lann o 'n em leda war barkedet bet labouret dibaouez abaoe donedigez Breiziz. Pebez gwiskad gwiniz, keroc'h, segal, heiz, ed-du, foenn, fao, avalou-douar hag all a vije war bep park anezo ma vije ledet bern war vern an eostou douget gantañ abaoe ma teuas eur Breizad d'e varrat evit ar wech kenta ! Ha bremañ ne vo netra ken. Rak mab an ti a zo ét da Ward Republikan pe da vrezeli en Indo-Sina. Gwaz d'ar beleg n'eo ket ankeniet e galon gant trec'h al lann war ar gwiniz ! Gwaz d'ar gouarnamant a ro gounidigez brasoc'h d'an den a zistruj en Indos'na pe er Maroko eget d'an hini a sav eostou e Breiz !

Soñjit pebez vad a vefe graet gant eun tamm raz en douarou ! Nag a wezenn a savje en hol lanneier ! Soñjit nag a studiou, nag a arc'hant, nag a boan e laka an Amerikaned hag ar Rusianed, douarou ec'hon dezo, evit mirout o zalvoudegez da zouarou-labour an Tennessee pe ar Stepou, hag evit kroui douar-labour nevez !

War al labour-douar eo ret pledi ma ne zalc'ho ket da goaza niver al labourerien ha ma wellaio o stad. N'heller ket, aat, fizioù war an douar da rei gounidigez da muloc'h a dud. d'ar c'hresk-poblañs.

Ar mor (ar pesketa hag ar c'henwerz) an digemer-touristed, hag all, a vefe kalz da lavarout diwar o fenn, met da implija tud, da rei da c'hounid da galz, n'eus ket evel al labouradegou.

Bet 'z eus, gwechall, tiez-micher e Breiz. ha brud d'ezo, an holl hen goar. C'hoaz ez eus, brudet evit o ampartiz (nezadegou Lokorn hag Uzel, priachou Kemper (Glon Trevou a zo eur skoliad koz din) dantelez ha dilhad-iliz Pont-n-Abad hag all).

Kalz a vicheriou all a zo dre ar mêziou, etouez ar re-mañ muloc'h-mui a vekanierien ha Tredanerien. Ar pezh a zo da lavarout da genta diwar o fenn eo n'hellint beva nemet ma o devez al labourerien-douar arc'hant awalc'h vit paea dezo o labour. Eur c'halvez, penn-tiegezh, a rank kuitaat e barrez er bloaz-mañ evit mont ne oar pelec'h, rak an avalou-douar abred « a zo bet fall warno », hag en eun taol-krenn, setu heñ dilabour : ar prenester koz, an doriou diskloz, ar c'harigelloù distabel a ranko mont eur bloaz ouspenn, ken e vo arc'hant da bremañ re nevez.

Setu aze ar pezh a zegouez hag a zegouez dre ar vro a-bez gant pep micher ha pep karg ma falc'h an dibobla. Ar skol genta oun bet enni pa oan bugele oa enni 52 a vugale, bremañ ez eus 6. Perak skolioù na mistri ? Perak personed er parrezioù didud ? ha da biou e werzo an tiez-kenwerz o marchadour ? nag ar micherour e labour ?

Pa gomzer eus labouradegou, avat, e komzer eus labouradegou bras, da rei labour ha gounid da galz a dud. Evit mont war-raok o deus ezomm « dañvezioù-kenta » da lavarout eo dañvezioù diaoz, pe vateriou, dezo da aoza, o deus ezomm nerz, o deus ezomm tud hag arc'hant.

Lodenn III.

An dañvezioù da aozañ pe vateriou.

I. — Kavet e Breiz.

Kenta 'zo da c'houzout eo : hag ez eus er vro materiou evit al labouradegou. Ar respont a gemarin e levr ar C.E.L.I.B. N'eus ket bremañ gwelloc'h na sklaeroc'h. Ha setu ar pezh a lavar :

a) *A zindan an douar.*

N'heller ket bremañ implijout nag an *houarn* na metal ebet eus ar re a zo e douar Breiz : n'int ket bet studiet awalc'h.

Mengleuzioù-mañ a zo (greun-vaen, mein-glas). Ezomm o deus da veza nevesact. Pri-gwenn a zo e-leiz (85% eus Frañs abez). Daoust da briachou Kemper, e kaser da Vro C'hall kalz anezañ.

Raz, ken ret evit hon douarou, a gaver e bro Roazon.

b) *Eus an douar hag eus ar mor.*

Hon douar hag hor mor eo a zegas dimp an dañvezioù a gavomp er gêr evit hon labouradegou. N'heller nemet rei eun nebeut skoueriu, en eur verka e c'hellfe Breiz ober implij anezo muloc'h eget ma reont.

Gwestel ha bara-kras. E Lanuon e werzer krazennou pemp pe c'houec'h merk disheñvel.

Laez, amanenn, keuz. Eun aozadeg-amanenn a zo e Gwengamp, met unan all, eus Avranches, a bren kalz laez war-dro. Hag an holl a oar e teu a bell al laez-boest pe al laez-poultre pe ar c'heuz a zebromp.

Lin. Al lin a ya da hanternoz Bro-C'hall. Hor revellerien a rank plega d'ar priz merket gant emgleo Hanternoziz. Hogen an holl a oar ar c'hrennlavar :

An eoster lin a c'houniz 1

an nezer lin a c'houniz 2

ar gwiadere a c'houniz 3

(hervez ar C.E.L.I.B., kambr-kenwerz Montroulez he deus studiet ar gudenn).

Al legumachou e boestou-mir, pe konserv.

Ar pesket e boestou-mir.

Labouradegou-bezin Arvor-Pleuvihan...

Dañvez a zo eta e Breiz evit kalz muloc'h a labouradegou.

II. — A-ziavaez Breiz, hag an degas.

Eul lodenn eus ar materiou a ranko dont a-ziavaez Breiz. Rak-se e vo ret d'an traou landramm dont dre zour ha bezañ labouret er porzioù-mor (Henbont : houarn-gwenn — Brest, an Oriant, St-Nazer dreist-holl betek vremañ...).

Dre drefi eo koustus degas marchadourer da Vreiz rak hirroc'h eo ar veaj eget er peurrest eus Frañs, hag al linennou a zo graet fall ar steudad anezo : an dro a reont hep tremen dre ar c'hreiz. Evit mont d'an Argoad e kemer ar veajourien kirri-dre-dan, met ar varc'hadourer a rank beza adkarget, ar pezh a zo koustus, war linennou bihan pe kirri-dre-dan.

An nerzioù.

N'eus forz evit aoza peseurt dañvez, e rank al labouradeg kaout dour (an dour glan en deus sachet milinou-paper da Vreiz). Met dreist-holl, e rankont holl kaout *Nerz*.

Ar glaou a zo keraet e Breiz abaoe n'hon devez ken glaou saoz.

Foul-devi, pe vazout, a c'hellfe marteze eun aozerezh beza savet en Oriant evitañ.

Ar pezh a ra diouer dreist-holl eo an *tredan (elektrisite) uhel voltet*. A bell e teu, ha rak-se eo keroc'h peogwir e vez da baea dispignou al linennou hir, hag ar c'holl a zegouez a-hed al linenn. E Breiz, e koust an tredan 15 % keroc'h eget ma vije Breiz e kichen ar greizenn (milin-baper Kaskadeg, diaes dezo kaout glaou koulskoude, a gav gwelloc'h-marc'had ober he zredan hec'h unan eget prena hini an E.D.F.). An E.D.F. a glask gwelout stad an traou, hag a studi talvoudegez kreizennou a vefe krouet e Naoned-Chevrière, an Oriant, Ster Gwalen da harpa Gwerledan, eur greizenn-vor war ar Rañs, unan all zoken e pleg-mor Menez-Mikael. Daoust ha graet e vezint biken, bremañ pa gomzer muloc'h mui eus an uranium hag implij nerz an elfennoù ? Met n'eus forz a belec'h e teuo, gant ma vo kinniget da Vreiz tredan marc'had-mat.

Lodenn IV.

Ar pezh a ra diouer : arc'hant ? tud ?

Arc'hant.

Kalz arc'hant eo ret kaout evit sevel eul labouradeg vras. Kavet e vefe muloc'h etre an dud eget ma soñjer marteze. Da lakaat tredan dre ar maeziou e kaver arc'hant. 10 labourer douar eus Plouil'o (Bro-Dreger) (n'int ket pinvidik) o deus lakaet a-gevret 10 milion evit dizourañ o farkeler.

Ret e vefe koulskoude, evel el lec'h all, goude skoazell ar bañkou, hag ar bañkou a goust ker paea dezo ar mad diwar an arc'hant a brestont : labouradegou 'zo ne labouront koulz lavarout nemet evit paea ar mad diwar an arc'hant prestet dezo. Setu e c'houlenner, e Frañs, arc'hant digant ar gouarnamant. Ar re all o devez pa c'houlennot, pa ziskouezo Breiziz o youl da gaout o lod hag da vont war-raok, o devo

kement hag ar re all : n'o deus nemet degas soñj d'ar gouarnamant eus ar c'hant miliardou eo koustet sevel ar yaouankizou a zo aet d'ar brolou-krec'h.

Eur skouer evidomp eo enezenn Sikilia. Ar gouarnamant-emren en deus graet muioch evit an enezenn en eur ober 8 vloaz eget ar gouarnamant-kreiz e 80. Penaos ? Setu da skouer ar pezh a lavare an Ao. Plevan er gambr (19 Mae 1955) : e Sikilia, al labouradegou nevez ne baeont truach ebet epad dek vloaz na war o madou « mobilier » na war vaterioù an douar pe an dindan-douar implijet ganto — na droed-douan ebet war ar pezh a zeu dezo a-ziavaez-bro — 50 % nebeutoc'h war an hent-houarn h. a., Ha setu er bloaz 53 hepkén, ez eus bet krouet e Sikilia 75 strollad-labouradegou.

An dud.

Souezus a-walc'h eo chom da studiañ daoust hag ez eus tud e Breiz evit labourat al labouradegou peogwir e red Breiziz kuit da labourat e labouradegou ar brolou-krec'h. Met daoust hag ez eus tud ampart ?

Ya. Pep bloaz, darn eus va skolidi koz a zeu da veza ijinourien ampart, a ziavaez Breiz (e Creil, o studia glau... e Lorrén). Ar « vistri » diwar ar mor, kemeret o retred ganto etre 35 ha 45, a gav labour e Bro C'hall. Met e Breiz n'eus ket a labouradegou d'o degemer. N'eus ket ivez skoliou-micher a-walc'h. E 1949, 3077 eus ar pevar departamant a zo bet degemeret er skoliou micher, met 1310 all ne oa ket a blas evito. Pa 'z eont da zeski o micher el lec'h all, e klaskont labour el lec'h all.

An diouer bras : eur bobl, lorc'h hag esperañs en he c'halon.

N'eus ket eta skollhou o herzel ouz kroui labouradegou e Breiz, hag a vefe dreist galloud an dén. Savet e vo unanig bennak, Koulskoude e talc'ho an divroa — an dibobla — ma ne saver ket da heul, e kalon Breiziz c'hoant da labourat en o bro. *Arabab t'rouc'ha gwirizlou eur wezenn ha goulenn frouez puilh diganti : ne ralo nemet dizeria.*

P'edon bugel, edo lorc'h em c'henvroiz o vezañ kristenien — Breiziz — labourerien-douar. Abaõe an deiz ma 'z is d'ar skol n'em eus klevet nemet ober goap ouz ar gristenien, Breiziz hag al labourerien-douar ! Lavarout mat a rae an tad Gabel e Nancy (Semaines sociales) n'eo ket ret d'an den bremañ divroa evit beza diswrizennet ! An aodou, ar c'hestel-koz, ar gwaremmou, pep kornad-douar a oa beo dre ar gwerz'ou pe ar soniou o virout ar soñj eus ar pezh a oa bet tremenet. *Ar skoliou o deus o mouget ha distaget ar c'halonou diouz ar c'horn-douar.* Ar park n'eo kén nemet eur relegenn divuhez. Chapelioù diniver a oa, ha feunteunioù ar sent o skuilha o dour evit sec'hed ar c'horf hag an ene ; ar veleien, bountet pennadoù enno, o deus lezet ar chapel da goueza, ar feunteun da garga gant lec'hid. Bremañ eo kouezet an tiez a oa war dro. Tri bloaz 'zo oun em gavet en eur pred-« friko » en eun ti elec'h ma oa daou dén oadet : eur miz bennak kent e oa distroet an daou-mañ en eur ouela eus mision ar barrez, *ne gomprenent ket ger ebet er prezegennoù graet en o iliz parrez.* Epad ar pred ne voe komzet nemet eus se hag eus « ar veleien aet war ar galleg ».

Hag e vezer souezet o klevout goude. « Amañ, a-benn dek vloaz, ne vo dén kén ? » En e lizer-koraiz (ne vez kan troet e brezoneg) en deus diskleriet Aotrou 'n Eskob Sant Brieg e oa, hervez ar Sosiolegerien, tonket da Vreiziz divroa. Pebez komz fallgalonus o koueza, an hevelep sul, eus holl gadorioù-prezeg an ilizou war ar bobl a oa ankeniet awalc'h dija ?

Awechou koulskoude, e weler arnodou o tont da vat. Endro da Gemper, da Sant-Brieg, da Roazon, d'an Naoned, al labouradegou savet er c'hêrioù o deus roet lusk ivez d'ar mêzioù tro-war-dro. Ar pezh a ziskouez ez eus peadra d'ober labour talvoudus evit hor pobl. Goude bezañ lakaet va freder gant va fobl kêz tregont vloaz 'zo d'an nebeuta, e kredan-me a greiz kalon e vo ês-tre ar gudenn da zilluzia an deiz ma vo c'houezet tan al lorc'h hag ar fiziañs e kalon Breiziz elec'h an digalonegezh.

Rak araok ober netra, e ranker kaout *eur bobl vea*. Ar studiadennoù, er bed a-vremañ, a goll peurvuia o zalvoudegezh a-raok beza sevenet. Penaos e vo kont gant al labouradegou pa vo implijet nerz an elfenn hag otomataet al labourioù ? Daoust ha ne deui ket an naonegezh da wasaat war ar bed dre ma ya an douar-labour da goll ha ma kresk, d'ar red, niver an dud war an douar ?

Plou a oar ?

Met ar pezh a ouzon eo : e vefe nebeutoc'h a zismañtroù e Breiz, nebeutoc'h a zismañtroù, e kilfe al lanneier, e tevede al labouradegou, hag e kanfe Breiziz evel gwechall ma vefe lakel ar brezoneg keñver ha keñver gant ar galleg er skol, banniel Breiz keñver ha keñver gant banniel Frañs er maerdiou, ha ma c'hellfe ar gristenien gwelout ive gant lorc'h ar brezoneg er plas a enor en ilizou.

Da c'hortoz, eo aner goulenn frouez puilh digant eur wezenn goude beza t'rouc'het e gwirizlou.

P. Bourdellès.

Lannuon, d'ar 25 a viz Gouhere 1955.

kelted tramor

Pesketaerien Bro-skos hag o fals-kredennoù

Eur brezegenn a voe grêt dirak konversanted ha tud a vicher kêr Aberdenn gant eur c'helenner er Skol-Veur, an Ao. Mair e ano, diwarbenn kredennoù iskis pesketaerien aod biz Bro-Skos en amzer dremenet.

Ganet ha savet e-unan en eur gêriadenn a besketaerien war aod Moray-Firth, a-raok ma veze grêt gant ar radio war ar bigipesketa ha skignet rak-keleier diwar-benn an amzer, e komzas an Ao. Mair gant e holl ene euz ar vuhez arvarus a rene gwechall ar besketaerien evit tenna o zammig boued euz eur mor kounnarus, kriz hag alies diwalo.

Bez ' e oa anezo tud fïer ha dishual, dezo tiegezioù bras, a labourer kalet evit dont da veza pere'henned o zi hag o bigi.

Livet e veze o buhez — hag alies, siouaz Doue ! re o intañvezed hag o ziegezioù — gant ar stourm dizehan a renent evit o bevañs. Hemañ a veze alies chañsus pe dijañsus, diouz ar vag ma vezed warni.

Anavezout a reer ervât amañ, e Breiz-Izel, kement-se ivez. Gwelet hon eus, ni ivez, moraerien eur porz o tont en-dro gant kargadoù-pesked tra ma ne dape ket, re ar porzioù all, a-walc'h a besked evit en em veva o-unan : hag ar re genta oc'h erruout er porz o werza mat o fesketêrez, tra ma ne gawe ar re ziweza marc'hadour ebet da brena o hini. Gwelet hon eus, end-eeun, teurel en-dro er mor brezili a viliadoù a oa bet bec'h ha dispign ouz o faka !

Gwechou all e vez tapet taoladoù-pesked ker sebezus ma ya ar rouedou d'ar strad ganto ha ma vezont kollet. A-hend-all e c'hell an amzer fall hag ar barradoù-avel kemend-all.

Kavout a ra d'an Ao. Mair koulskoude, n'emañ mui ken arvarus ar vicher en deiz a hirio, moarvat abalamour d'an holl vinvioù a reer ganto bremañ war ar bigi pesketa. Ha setu perak e ya war vihannaat, muioch-mui, war e veno, feiz ar besketaerien er c'hredennoù koz ha perak ivez en deus fellet dezañ tenna evez e genvroiz war unan bennak eus ar fals-kredennoù pe ar jestroù a lakae Skosiz o fiziañs enno a-raok ma vijent ankounac'hêt da vât.

Da skouer, ne vije morse êt ar besketaerien war ar mor d'eur gwener. « *Eur vran zoken ne rafe ket he neiz d'ar gwener* » eme eul lavar koz euz ar vro.

Eun darvoudig bihan-bihan, evel koll eun vontonenn a veze roet dezañ, eun dalvoudêgêz dibar rak tuet e veze ar vorerien da gredi e talveze ar gwriat bontonou, dreist-holl d'al lun, kement ha gwriat a-hed peurrest ar zizun. Ha petra e oa kement-se evito, nemet rouedou roget a chome da renka, da lavaret eo koll-amzer ha koll-pesked. Dienez evit an holl a-benn ar fin.

Ar rouedou a veze taolet er mor d'al lano nemetken, ha ma c'helle eur pesketaer empresta eun dra bennak a ziwar eur vag vat, boaz da gas en-dro d'ar porz pesked e-leiz, hen ober a rae a galon vat rak e krede dre-se e vefe founnus ar pesketêrez ha mat ar veaj.

Pa vezed war-nes kas ar vag er mor e veze grêt piz-ha-piz hervez ar c'hiz koz. Taolet e veze neuze ar brasa evez da chom hep en em gavout gant tud dic'hañsus — tud bleo ruz, da skouer.

Eur wech er mor e veze difennet groñs ober gant anioù-tud 'zo. Arabat e oa ivez komz diwar-benn anevaled 'zo evel lapined, moc'h, ezen pe eoged (somoned)...

Komz a reas ivez an Ao. Mair euz huñvreou souezus ar besketaerien hag o zud. Konta 'reas penaos e oa bet, gwechou 'zo, kemennet en a-raok pe eur pesketêrez founnus pe eur maro spontus en huñvreou ar vorerien pe o gwragez.

« Bez 'ez eus c'hoaz, hizio an deiz, e-touez ar bobl o veva a ziwar ar pesketêrez, en Uheldouarou ar c'huz-heol dreist-holl, tud iskis a c'hell dre eun

doare misterius bennak, kosoc'h eget an amzer, gweled ar pezh a zo kuzet e plegou an amzer da zont.

« Bez 'e c'hellomp trugarekaat an Ao. Mair da veza bet ar zoñjezon mat da denna evez e genvroiz war gredennoù koz a vo ankounac'hët da vat a-benn nemeur.

Talvoudus e vije, d'hor meno, lakaat keñver-ha-keñver kredennoù koz pesketaerien Bro-Skos gant re pesketaerien Vreiz ha broioù keltiek all — re Gerne-Veur dreist-holl — ha zoken re pesketaerien broioù kuz-heol an Europ.

L. F. A.

BRETONED O VALE BRO

Ar pennadoù a vo kavet amañ diwarbenn Bro-Portugal a zo bet kaset deomp gant hor mignon mad Yann Cormerais euz an Naoned, kelenner war ar portugaleg e lycée La Baule, ha gouiziegezh braz war ar brezoneg daoust dezani da veza bet savet e galleg. Eur skouer da veza heuliet neketa ! (1)

1. - eun droiad e Bro-portugal

E-pad an noz hon eus treuzet mêzioù sioul ar Spagn. Da c'houlou-deiz emamp e ti-gar Salamanka léc'h ma ra an treñ eun tamm harp. Dizale e loc'homp war-zu ar Portugal. Daou-ugent leo a zo etrezomp hag harzou an diou vro, hag ar veaj a bad peder eur orolaj, ken fall eo an hent-houarn. An holl drefnioù a dalv da Bortugaliz hepkén, ha setu perag ne fell ket d'ar gouarnamant spagnol kempenn an hent-houarn. Treuzi a reomp eur vro didud, a zeu da veza gouesoc'h, bep eun tamm, dre ma 'z eomp etrezeg ar c'hornog. Lezet hon eus war hon lerc'h an douarou éd.

A bep tu d'an hent en em astenn koajou dero-glaz, eur wezenn drist ha louet he deliou. An hañv en deus dizec'het ar yeot dindan ar gwez hag e welomp an douar noaz. Er prajeier kraz ez eus eun nebeud tirvi gouez o peuri ar yeot treud. Ne weler kazi dén ebet war ar mêzioù. An treñ a harp en tiez-gar kollet pell diouz ar vourc'hadennou na weler hini ebet anezo. N'eus ket kalz a dud en treñ, ha war rouesaad ez a ar veajourien dre ma 'z eomp dre ar gouelec'h. Da greisteiz emamp e ti-gar diweza ar Spagn. Paotred ar polis o deus kemeret hor paperou a vo restaolet deomp e ti-gar kentañ ar Portugal. Eur c'hard-leo c'hoaz ha setu ar vro nevez.

Diskenn a reomp euz an treñ evid mond da vureo ar polis ha prena eun nebeud frouez. Eur zell a daolomp war an ti-gar. War e vogerioù ez eus kartennoù grêt gand karrezennoù priaj o tiskouez kolonioù ar Portugal strewet dre ar béd a-béz. Hag e lennomp ar « slogan » : « Portugal n'eo ket eur vro vihan ! » Ha gwir eo, peogwir ez eus hirio ouspenn 60 milion a dud o komz yéz ar vro-ze, strewet war douarou ken braz hag an Europ a-béz, en Amerik, en Afrik, en Azi, hag en Oseani.

(1) Er pennad-mañ hon eus laketa da dalvezoud ar reolennoù-skriva nevez, savet gand ar Skol-Veur evid ar pezh a zell lost ar gerioù, kalz tostoc'h ouz an distaga.

Ya, ar Portugalad a zo evel ar Breton : « léc'h ma tremen an heol », emeur asur da gavoud Portugaliz, stad enno gand o feiz, o bro hag o yéz. E-ser prena va frouez ec'h eskemman arc'hant en eur stalig-ispisiri. Setu aze eun dra iskis evidomp. An ispisour, er Portugal, a ra eul labour a zo e Bro-C'hall fiziet en ti-bank ; er Portugal n'eus konterrol ebet war an arc'hant ha n'eus forz piou en deus an droad da brena ha da werza mounreiz.

Selled a ran ouz an dud a zo en-dro din. Disheñvel int diouz ar Spagnoled. Duoc'h eo o c'hroc'hen. Hag an holl wazed a zo ganto tokou ledan, dre ma 'z a diskabell an darn-vuia euz ar Spagnoled. Eur beleg a zo azezet dirazon. Ne zoug ket a zoutanenn. Gwisket eo evel eur pastor protestant gand eur gwiskamant du hag eur c'holier ront gwenn. An dén-se, hegarad-tre, a zikour ac'hañ rag ne gomzan ket mad ar yéz, ha ne gomprenan ket atao ar pezh a vez lavaret din. Iskiz eo da genta ar portugaleg. Ar pouez-mouez a zo heñvel ouz hini ar brezoneg, ha damvouget eo ar sonioù, distaget alies dre ar fri.

Ha setu ma loc'homp war-zu ar mor. An treñ a gerz buan dre eur vro c'houez ha didud. A bep tu e weler lanneier louet, reier noaz ha koajou distank ar gwez enno. An tiez e mein- benèrèz a zo bihan-bihan, strewet e-kreiz ar mêzioù. N'eus ket kalz a gêriadennou.

Goude diou eurvez bale e tegouezomp en eur vro dudioc'h. Gwaziu-dour a réd e stankennoù doun ha serz, e-kreiz parkeier glaz ha pinvidik. Ar menezioù avâd a jom atao didud, méd war stanikaad ez a ar gwez. An treñ a chom a-zav alies awalc'h, hag e c'hellomp gweled pegen mistr eo an tiez-gar, gand o mogerioù nêt ha gwenrazet, hag o frenestou leun a vleunioù. Eul liorzgig a zo en-dro da bep hini. Pegen dishenvel eo an tiez-se diouz tiez-gar Bro-C'hall ha Bro-Spagn, trist ha louz re alies ! Amañ ez eus eur c'hoñkour bep bloaz hag ar maout a ya d'ar « chef de gare » en deus ar bleunioù kaera en-dro d'e di.

Emaomp bremañ o redege dre draoniennou dudiuz ha poblet-stank. Ne vez ket kollet an douar amañ, ken bihan eo ar vro hag ken niveruz an dud. E pep kornig, léc'h ma 'z eus douar doun awalc'h, e vez plantet gwez-oliv, gwiniennou, maiz ha legumaj. A-wechou e weler eur wezenn hepkén plantet en eun tamm douar diouz ment eur mouchouer, ouz torr ar menez. Hag e sonjomp eo réd d'ar gouerien dougen an douar euz goueled ar stankenn beteg ar wezennig-se goude pep barrad-glao.

Ya, kalet eo ar vuez d'an tieg er Portugal, ha bihan eo e c'hounid. Ar merched a ya diarc'henn an darn vuia anezo. Re baour int evit prena bouteleier-lêr. An atañchoù a zo bihan-tre, nebeutoc'h eged 10 devez-arad a zo diouz ferm gand pep familh. Hag ez eus alies ouspenn pemp pe c'hwec'h a vugale. N'eus ket a zouar nag a labour evid an holl, hag eo réd d'ar re yaouank mond d'ar c'hêrioù braz pe d'ar Brezil.

Alies e kav din beza e Breiz-Izel. N'eus ket a venezioù uhel ha noaz evel er Spagn. An torgennoù goloet a c'hlasvez, an traoniennou sioul ha rannet e parkoù bihan, an dour o richana e pep léc'h a zo dalc'h-mad diouz kalon ar Breton. Réd eo d'an hent-houarn treuzi ar steroù war ponchoù uhel evel e Breiz-Izel ha neuze e chomomp bamet o selled ouz an taolennoù kaer en em ziskouez dirazomp.

Portugal n'eo ket hepkén eur vroad labourerien-douar. Seul-vui ma skoomp war-du ar c'hornog e kejom gand uzinoù nevez, krouet gand skoazell ar gouarnamant evid rei labour d'ar re na gavont ket a zouar. Koajou-pin a véz plantet ivez evid pinvidikaad ar vro. Al lanneier a dèc'h dirag ar gwez. Ar c'hoad hag ar rousin a vez prenet gand an uzinoù da denna diouto traouachou chimik.

Gweled a rit, lennerien, ez eus meur a dra vad er vro-ze, ha meur a skouer a vefe mad heulia en hor bro Vreiz, o kregi gand bleunioù an tiez-gar evid echui gand ar c'hoajou nevez hag an uzinoù war ar mêz. Gweled a reoc'h, eur wech all, e ro deomp Portugaliz meur a skouer all war dachenn ar spered, ar politik hag ar boazamañchoù kristen.

Y. Cormerais.

DEIZ ha BLOAZ

e koun an ao. perrot

Daouzek vloaz a zo tremenet,
Abaoe m'oc'h bet drouklazet.
Daouzek a Gerzu d'ar mintin,
Da Geñver gouel sant Kaourintin,
Dre aberz kaer an oferenn.
C'houi 'poa lavaret eur bedenn,
Evit an den en doa tennet
Daouzek vloaz a zo tremenet.

Daouzek vloaz a zo tremenet...
O ! tad, n'oc'h ket ankounac'hêt.
War hent Koatkeo, perc'herined,
Dre ar vouilhen ' deus baleet.
War ar bez yén ' deus daoulinet ;
Gant nerz-kalon, o deus pedet,
Ar beleg santel merzeriet
Daouzek vloaz a zo tremenet.

Daouzek vloaz a zo tremenet...
Feiz ha Breiz n'eo ket mouget.
Ar brezoneg a vez komzet,
Yez hon Tadou, yez ar Gelted.
Gouel ar Bleun-Brug, sellit, bremañ
Eus goueliou Breiz eo ar c'haerañ.
Warlerc'h gwad glan ar verzerien
'Sav war an douar diskibien...

Hirio, me ho ped, Bretoned,
En-dro d'ar bez yen dastumet.
Diwailomp koueza er pec'hed
'Lazas a-viskoaz ar Gelted.
Dirazoc'h, Tad kofesour kêr,
Eur galon eün, gant eur gomz têt,
C'houi ' anvez hor mad, hor fazi,
Gwasa hini : ar gwarizi.
Ar gwarizi vil hag a zispenn
An holl labour ha nerz hor gouenn.
Adalek hirio, bezomp fur :
Unvan, Unvan ' vo ar gér stur.
C'houi ' yezo ar mên diazez.
Warnañ ' vo savet Breiz nevez :
Eur Vreiz kaeroc'h. Breiz hep harzou,
Unvaniez er sperejou.
Tud divroet, tud harluet,
Et pell diouz ho bro venniget,
Dre ar béd holl a daol gwriziou
O kemer troad war ar broiou,
War an douar, war ar moriou.
Hor feiz ' vo kreñv pa zihuno,
Dindan beli hag urz hon tad-rener,
Yann-Vari Perrot kenta merzer.

Eostig an Argoad.

(Bet displeget gantañ e Koatkeo.)

saoud lambaol

Siboud, bioc'h Job Mezkam

(Kendalc'h)

Job ne gouskas banne en noz-se. Ne reas nemet trei ha dizrei en e wele. Ha Jef a reas heñvel outañ !

Sevel a reas abred kenañ. Klask a reas ar morzol koad hag e teuas er c'hraou da rei eur zaead dioustu da Ziboud, e vioc'h nevez.

Goude-ze en eur zellet etre he daoulagad, e lavaras dezi. « Sell ouz ar morzol-mañ, gagn fall, lorgen a zo ac'hanout, ma na z'ez ket d'ar Beg hirio, me a dorro dit da benn, klevet a rez ! »

Penaos en em gavas ? Pe Siboud a gomprenas, pe ar zaout all a zisplegas dezi e galleg, ar pezh ne gomprenne ket e brezoneg... N'eeus fors penaos, Job n'en devoe ket ezomm d'en em zervicha euz ar foed touchennet nevez a oa gantañ.

Siboud a reas evel ar re all — a yeas war neuñv — he neuñv dreist a ouie, ar c'hagn fall — betek ar Bég !

Ni ar voused, en em gavas en aod diwezatoc'h ! Na pebez dizouezenn. Peder bioc'h a beure er Bég ! Echu an huñvre kaer !

Ar pardaez a ziskenne war an tevenn. Mogidell a zave wardro ar c'honterludu. An heol a goueze ruz-tan-glaou er mor, a dre kein Roz Savan ! Lien gwenn ar bagou diweza a zile war-du Landeda ha Sant-Pabu. Laboused sant Paol a c'hoarie en avel. Etre ar reier an dour a zirlinko.

Ar vugale skuiz o redek, divoutou, dilerou, dispak o bruchedou, a oa azezet war ar reier.

« Poent mont d'ar gér gant ar zaout, paotred » a lavaras d'eomp daou pe dri vizi-ner euz a Gerlanou !

Ni a ranke gwelad Siboud araok. Netra d'ober !

Met saout Job Mezkam a oa diwezatoc'h eget kent. Perak ?

Ernestig hag en doa daoulagad lemmoc'h eget ar re all a youc'has :

« Emaint o tont ». Ha ni sevel, strakal hon daouarn. Evel pesked bras e tostaent.

« Pennad, eme Ernestig, n'ez eus nemet teir ! »

« Aefiv ? »

« Tra, teir hepken ! »

Ne oa nemet teir. Siboud n'edo ket ganto. Chomet e oant, douetus, d'he gedal, hag abalamour da-ze edont diwezatoc'h !

Ni a yeas war-du ar zaout c'hoant ganeomp lenn en o daoulagad petra oa en em gavet er Bég !

Ar zaout ne gomzont ket. Dre c'hras Doue. Teodou fall a-walc'h a zo hepto war an tamm douar-mañ.

Koulskoude awechou ne rafe ket a zroug klevet ar zaout o lavaret o gér.

Epad ar vrezel ziweza, m'o dije gelllet komz, e tiegeziou-zo, e vijent et war benn o daoulin da lavared d'ar wrég :

« O, en an Doue, roit hon lêz hag hon amann da vugaligou ar vro, o deus naon, ha nann d'an enebourien ! »

Met ar zaout na ouzont ket kaozeal, re Job Mezkam evel ar zaout all. D'ar gér e teujont war o dresig, en eur heja o zeziou leun-tenn — ha ni war o lerc'h da glask ar zaout all.

An hini a oa laketao neohet maro ' oa Job. E pelec'h ' oa chomet Siboud ? Ar vrud euz an istor a yeas adarre buan euz ar vourc'h da Gerzivoret, euz a Gerzivoret d'ar C'harbont, hag ar vousetaj a ziredas d'ar Porzig adarre da zerr-noz !

N'hon oa ket a aotre da gemered bagou. Met paotred yaouank her greas. Mont a rajont ive d'ar Bég. Unan pe zaou a zizroas. Ne gaved ket Siboud, e nep lec'h.

Job a rafourchas gant ar re all etouez ar reier, a beptu ! Netra ! Netra !

D'an noz teñval e tizroas izel e benn !

Lod o doa truez outañ. Lod all a lavare : « Po ! Hennez a zo pinvidik a-walc'h ! Eur vioc'h kollet, petra an dra-ze ! — Re all c'hoaz : « Bremañ e sarro e c'hinou ! Morse n'eeus en em gavet gant den eun istor ken diot ! »

Evidoun-me hag ar vugale all a rae bilou !

Siboud he doa graet deomp kement a blijadur, ha bremañ edo beuzet douetus bras !

D'an deiz war-lerc'h, war ar mor o vizina, daou euz ar C'hleger a welas eur c'horf bras :

« Siboud, emezo, dioustu !

Nann : n'oa ket siboud, met korf eur gazeg !

Eun hanter-zot euz a Landeda, savet droug ennañ, abalamour e loan na laboure ket hervez e c'hoant, en doa staget eur mellad maen ouz e c'houzoug hag e voutet er mor, e Prad ar C'houm.

Fanch an Hir, eur bloaz bennak goude, a yeas d'ober e servij da vourdel, ha pa deuas d'ar gêr, e kontas deomp edo bet er sirk gant eur gamaladez, Jertrud, he ano. War e veno, hennez a gav kamaladezed e pep lec'h, ha koulskoude n'eo ket eur seurt kanfard-se. Eun teillog a zen n'eo kên !

Er sirk, emezañ, hag hen asuri a rae, en doa gwelet Siboud oc'h ober jismaïkou, evel m'her grae e Lambaol.

Ni a c'houlenas digantañ peseurt sirk ? Ne ouie ket, ar banezenn ! « Me ' oa gant Jerturd, c'houi gompren, ha n'em oa ket laket evez ouz ano ar sirk. »

Met da c'houde perak n'out ket êt da weled ha Siboud e oa, e gwirionez, ha penaos oa en em gavet eno : « Da c'houde, da c'houde oa poent din mont da gas Jertrud d'ar gêr ! »

— Met Jertrud, n'eus ken skriva dezi, marteze e oar peseurt sirk... Fanch... adres Jertrud !

— « O Jertrud n'emañ ket mui e Bourdel, êt eo da Jom da Vadagaskar. »

It da glask ho rêst, Siboud a oa kollet evidomp da viken. Ha dén ne ouezo morse peseurt darvoud a dremenas, en deiz-se, er Bég.

Annaïg Kopi, hi, a lavare e oa êt en-dro gant an diaoul !

Pevar bloaz bennak goude, d'an hevelep dervez, Annaïg Kopi ha Job Meskamm a varvas !

An hini he doa tremenet he buhez o tastum kaoc'h kezeg hag an hini en doa tremenet e hini o tastum arc'hant paper.

O daou o doa o c'hontou da renta !

Esoc'h oa kontchou an hini bet o kaoc'hkezeke !

Job Meskam ! Dén n'hen anaveze mui dindan an ano-se. E Lambaol, e Gwitalmeze, e Sant-Pabu, ne veze mui grêt anezañ nemet Job Siboud.

Kemeret en doa ano e vioc'h ken brudet.

E intañvez, Jef Siboud, a filas an atant hag a yeas da veva diouz he danvez da gichen Plouzane.

Mab an Dig.

eun genstrivadeg all

Le Collège Bardique de Bretagne a décidé d'ouvrir un Concours littéraire dont les résultats seront publiés au Gorsedd de 1956.

Pour les bretonnants il est demandé de soumettre un conte breton : trois pages dactylographiées en simple interligne.

Envoi à : Collège Bardique, 70, avenue du Plessis-Tison, Nantes.

dalc'hit sonj

Er bloaz-mañ, DEVEZ BRAS AR BREZONEG a vo grêt d'an 10 A VIZ MAE, d'ar YAOU-BASK.

En deiz-se, hon holl vignoned a gesto evit ar brezoneg. N'eo ket awalc'h lavared e karer ar brezoneg ; ret eo labourat evitañ.

war hent an deskadurez

Flore Bretonne

Eul lenner en deus kaset deomp ar pennad plijus-mañ :

Voilà un titre un peu prétentieux, prêt à laisser entendre qu'il existe en Bretagne une flore qui n'existe pas ailleurs. C'est beaucoup dire évidemment. Bien sur, le Breton est prêt à croire que « ses genêts et ses bruyères » ne se voient et ne se laissent admirer qu'en Bretagne. C'est presque du sacré pour lui, inséparable d'un riche passé, d'un vivant présent et d'un futur digne d'espoir. Et ce n'est pas le frère Irlandais qui y trouvera à redire, lui qui voit dans son Shamrock la fleur par excellence de son pays. N'allez surtout pas lui dire que son trèfle est ce très vulgaire « Trèfle souterrain » (Trifolium subterraneum) que du Nord au Sud et de l'Est à l'Ouest de l'Europe les hommes foulent aux pieds par centaines de milliers et qui, en Asie et en Afrique, constitue la pâture d'innombrables bandes erratiques de moutons noirs.

Il existe toutefois chez nous une plante spécifiquement bretonne : c'est l'élanée Asphodèle d'Arrondeau, qu'un grand Nantais et un grand Celta James Lloyd découvrit dans le Morbihan au milieu du siècle dernier. Mais combien peu de Bretons ont admiré dans quelque bois ou quelque lande, cette élégante liliacée haute d'un mètre aux grappes de fleurs roses serrées et aux longues feuilles molles, vert claire, à trois faces. Et pourtant voilà une plante bien à nous et uniquement à nous. Dommage qu'elle ne soit pas plus contemplée, plus étudiée, plus respectée. Elle — dont le nom grec « asphodelos » fait allusion au dessin des feuilles « en forme de pique » — devrait assurément figurer, stylisée, dans quelque emblème breton.

Mais à côté de cette pure Bretonne, figurent aussi de riches parentes qui sans être aussi racialement impeccables, ont acquis leurs lettres de Noblesse depuis la plus haute Antiquité : ce sont l'ajonc, le genêt et surtout la bruyère.

Tout le monde, bien sûr, connaît cette trilogie bretonne ; inutile d'insister sur les deux premiers, témoins inséparables du Bro Goz. Bien moins nombreux par contre en savent un peu sur le Bleuv Brug.

La Bruyère, chère aux Celtes et aux Germains, plus ignorée chez les Scandinaves trop amoureux de leurs gigantesques sapins qui font ombre sur elle, est — l'année durant et encore plus d'août à octobre — la toile de fond des paysages typiquement de chez nous. De la Brière à la presqu'île du Cotentin, des marais de Bodmear aux étangs de Merlin, elle couvre l'Armor et l'Argoad des taches violettes, rose tendre ou rouge de ses prairies touffues.

Riches de cinq cent trente espèces qui courent le Monde, elle forme les landes sans fin de l'Helmat des Boërs au Sud de l'Afrique, jusqu'à la nordique et romantique Lüneburgerheide des Allemands, en passant par les sauvages hauts plateaux africains ou les arides montagnes de Turquie.

La plupart d'entre nous connaît, tout au moins de vue, ses deux principaux genres : la Callune (du grec « callunêin » : balayer) aux fines et denses fleurs violet pâle et l'Erica (du grec « ereiken » : briser, allusion aux propriétés diurétiques que lui attribuaient les Anciens).

Mis à part la Callune si caractérisée, et qui se rencontre à peu près partout sur la terre, le genre Erica compte, rien qu'en Bretagne, six espèces bien distinctes : la Bruyère ciliée (Erica ciliaris de Linné), la Bruyère à quatre angles, la Bruyère cendrée, la Bruyère vagabonde, la Bruyère à balai, et la Bruyère du Portugal (rarissime).

Les trois premières sont très courantes : la cendrée a des fleurs rouges violacées et les rameaux dressés ; celle à quatre angles (tetralix) des fleurs roses en grêlot, des feuilles blanchâtres en-dessous sur des tiges tortueuses ; la bruyère ciliée, elle, dresse ses fleurs purpurines par grappes de fleurs en épis disposées d'un seul côté. C'est cette dernière que l'on rencontre le plus souvent, et qui, par les landes de Lanvaux ou celles du Roc'h Trevezel, enserre de partout les mauvais chemins de terre ou les talus des grand'routes. Elle est la vraie Bruyère Bretonne, où elle prospère en abondance, ne laissant plus à l'Est (Rambouillet) et au Sud (Bordeaux) que quelques rares et maigres colonies.

Petit arbrisseau, très élégant, de trente à quatre-vingts centimètres de haut, de juin à octobre elle orne en abondance landes et bois sablonneux. Quant à votre prochaine promenade, vous irez pour fouler le tapis touffu et dense de ses innombrables

rameaux grêles et contournés, arrêtez un moment vos pas pressés pour vous pencher vers elle. Vous verrez alors combien elle est belle dans son humilité avec ses petites feuilles en rosettes de trois ou quatre ovales aiguës, blanchâtre en-dessous, bordées de jils raides, et ses fines corolles en clochettes de minuscules tulipes gracieuses et pourtant si fortes au rude vent de la mer. La *Bruyère ciliée* s'accroche à la terre bretonne comme à sa terre, implantant dans la mince couche d'humus d'une terre aride, les milliers de suçoirs de ses racines. Ses tiges souterraines décrivent côte à côte sous la terre, l'écheveau presque sans fin de ses organes vitaux. Car si, comme tout végétal supérieur, elle se multiplie par graines, c'est surtout par les bourgeons nés sur la tige enterrés qu'elle va faire jaillir vers la lumière toujours et toujours de nouveaux plants fleuris.

Les abeilles et les bourdons sont ses principaux hôtes. Assidus et fidèles, ceux-ci doivent recueillir, penchés sur le léger balcon des roses corolles, le nectar caché dans un fin anneau entourant la base du pistil. Ceci a si bien frappé les Anglais qu'ils donnent à cette bruyère le pittoresque nom de Honeybottle (bouteille à miel).

Par chez nous, aujourd'hui, la Bruyère est peu utilisée. Quelques paysans, manquant de paille ou de fougères, la mêlent aux litières des bêtes. Dans un temps qui n'est pas encore si loin, on la traitait en séparant les fins rameaux des tiges trop dures, puis après séchage, elle s'en allait rembourrer les couettes des enfants. On la brûlait aussi pour en faire un charbon grenu ou pour recueillir la potasse de ses tiges. Et à ce sujet, on notera d'ailleurs avec surprise, que toute grande mangeuse de silice qu'elle soit dans les terres acides qu'elle fréquente, elle n'en fait pas moins une étonnante consommation de chaux (près du 1/5 du poids de ses cendres) dans des sols qui sont réputés pour en manquer.

Sa chimie d'ailleurs ne se borne pas là, et elle renferme aussi : soude, fer, magnésie, en quantités non négligeables et même de l'acide sulfurique et du chlore. Aujourd'hui encore quelques rares maîtres tanneurs utilisent ses propriétés pour signoler des peaux au tannage plus exigeant.

Bien plus important cependant reste son rôle ornemental. Elle est très cultivée et très travaillée par les horticulteurs qui la croisent couramment avec les Bruyères du Cap.

Combien de foyers n'égayent-elles pas d'un bouquet rustique, évocateur de grandes landes mélancoliques et sentimentales, ou de profondes futaies moussues !

Et pour nous, Bretons, ne devrait-elle pas — encore plus — être la vraie fleur du souvenir, plus bien sûr que l'orientale chrysanthème ?

Souvenir d'un riche passé auquel elle se lie intimement, souvenir de chers disparus toujours vivants au fond de nous.

*Bleun Brug de nos Pères,
Bleun Brug atao.*

Ne l'entendez-vous pas vous dire : « Fidélité » ?

L. R. LOARER.

Anoiou brezonek eun nebeud plantennou ha louzeier

Nous avons réuni ci-après les synonymes bretons de quelques plantes et mauvaises herbes. Nous serions très reconnaissants à nos lecteurs qui voudraient nous compléter cette liste.

Anigez : gléchame, herbe de Saint-Jean.
lierre terrestre.
Aozill : saule-osier.
Arwad : tanaïsie.
Askol : chardon.
Avalenn : pommier.
Balan : genêt.
Bare : seneçon.
Begar : mélisse.
Beler : cresson de fontaine.
Bens : piz logod : vesce.
Betonik : betoine.
Beo (bezo) : bouleau.
Beotez : bette, betterave rouge.
Beuz : buis.

Beverez : orpin.
Blaveola : centaurée.
Bleuig-Dour : lenticule.
Bleun ar Sakramant : orchis maculée.
Bleuen hirbadus : filage.
Bleuig an Hañv : primevère.
Boved kornek : fusain.
Bosenn : matricaire.
Broenn : jone.
Brug : bruyère.
Burtu : Bruhu : digitale.
C'hoarvison : picris officinale.
Dero : chêne.
Diskrop : nielle des blés.
Draog : ivraie.

Drezenn : ronce.
Dulen : orpin.
Eiz : orge.
Elo : peuplier.
Elvezen : radis.
Elf, Evor : bourdaine.
Fanill : fenouille.
Frelester : iris.
Fao : hêtre.
Fao-Put : charme.
Feon : narcisse.
Fiezenn : figuier.
Flanioud : euphorbe.
Flemm-Douar : fumeterre.
Fronn : morelle.
Kelen-Gargal : houx.
Creun-Roch : sedum.
Gwez-Winienn : viorne.
Gwern : auline.
Gwezvoud : chèvrefeuille.
Haleg : saule.
Hedledan : plantain.
Hegi o : joubarbe.
Hesk : carex, lèche.
Hiliberenn : sorbier.
Hirinnenn, Irin : prunellier.
Houpez : Houblon.
Huelen c'hwero : absinthe.
Huelvar : gui.
Hurlaoueg : pimprenelle.
Yalc'h ar Person : mache.
Yarig Lard : silène.
Illo : lierre.
Inam : molène verbassum.
Ivin : if.
Jenoflenn : œillet.
Kantoull : millepertuis.
Kaol-Malo : mauve.
Kaol-Garo : bourache.
Kergid : cigüe.
Kergellik ar Werc'hez : spirante.
Keler : conopodium.
Kelvezenn : noisetier.
Kleiz : mouron.
Korz : roseau.
Krogerez : gratteron.
Lann : ajonc.
Lez-Bleiz : euphorbe.
Lin : lin.
Linad : ortie.
Lingouez : linaira.
Loa-zour : nénuphar.

Lore : laurier.
Louzaouen an derzien : centaurée.
— *an Itron-Varia* : sang-dragon.
— *an Drinded* : pensée sauvage.
— *an Troc'h* : persicaire.
— *ar Bervalan* : scabienne.
— *ar C'halvez* : millefeuille.
— *ar C'hounn* : menthe.
— *ar C'housk* : jusquiame.
— *ar Gal* : scabieuse.
— *ar Gonkoul* : seille.
— *ar Groaz* : verveine.
— *ar Gwazied* : enserine.
— *an Daoulagad* : chelidoine majeure.
— *ar Mogeriou* : pariétaire.
— *ar Skevent* : pulmonaire.
— *ar Vamm* : matricaire.
— *ar Wiber* : scorsonère.
— *Sant Beneat* : benoîte.
— *Sant Kado* : scorfulaire.
— *Sant Per* : casse-pierre.
— *Santez Barba* : barbaree.
— *Santez Marc'harit* : pâquerette.
Lugustr : troène.
Lus : myrtille.
Melouen : melilot.
Melchen : trèfle.
Mellon : renouée.
Mesperenn : néflier.
Ongl : avoine bulbeuse.
Onn : frêne.
Pao-Bran : renoncule rampante.
Pemp-Deillen : potentille.
Rouanez ar prajon : reine des prés.
Pempiz : énanthe.
Pennegez : mercuriale.
Sanap : senèvre.
Stragerez : bardane.
Skao, Skô : sureau.
Sklerig : ficaria.
Spern du, Hirin : prunier épineux.
Spern gwenn : aubépine.
Tith : orme.
Treuz-yeot : chiendent.
Truchen : oselle.
Trichin : id.
Trichin-God : oselle des champs.
Trichin-Logod : id.
Troet : liseron.
Turkantin : thym.

Diwar « Le Blé qui lève », 1932.

« Ar broiou a zo eun tamm evel an tiegeziou. Ne badont nemet keit ha ma kavont tud d'o harpa gant o labour, o arc'hant hag o gwad... »

Ar Feiz a zigouez kemend-all ganti... Eur sklerijenn eo hag a bado keit hag ar bed, met mont a ray eus an eil tu d'egile, eus an eil parrez d'ebén, ha ne jomo skedus nemet er parrezioù el léc'h ma vezo kavet tud d'he harpa. »

Y.-V. Perrot (15-5-32).

Istor ar Bleun-Brug

DIAZEZOÙR AR BLEUN-BRUG WAR HENT KARANTEZ BREIZ

D'ar mare-ze, enor pep familh, e Bro-Leon, oa rei d'ar relijion eur chrouadur da veza beleg, frêr, misioner, leanez. Eun eontr da Jean-Marie a oa person Porspoder. O veza ma oa minor Jean-Marie, familh *Croguennec* a zoursie anezañ ha neket e dad eo.

Euz a Loc-Maria e voe kaset eta da zeminer-bihan an eskopti e Pont-e-Kroaz. Epad ar c'hwech vloaz m'eo bet skolieta, eno netra, hervez e gamaladed beo c'hoaz, ne voe e buhez ar skol, nag e preder e rejanted, nag en hini ar skolidi all hag en dije e hentchet war draou Breiz. Ne ziskoueze ket e unan kaout pleg c'hoaz euz ar breizad e tlie beza diwezatoe'h.

Bloaz soudard a reas e Brest.

Er seminer bras, avât, ar c'hloareg yaouank en em gavas etouez kenvreudeur krog mat da labourat war an dachenn vreizat. Betek-henn, istor Vreiz. ar brezoneg dreist-holl, n'oa bet nemet eun diduell evit an dud desket.

Eur gevredigez, doare eur skol veur, a oa bet savet, d'ar 14 a viz c'hwevrer 1894, er seminer. He ano 'oa *Kenvreuriezh ar Brezoneg*. Pal ar vreuriezh 'oa : Studia ar yez, eviti he unan, he anaout piz hag ober anezi eur benveg a lakafê ar beleg da veza tostoc'h ouz kalon ha spered ar bobl, a ésafe e gefridi er parrezioù. Reolennoù ar genvreuriezh a oa diskleriet e berr-gomzou : « intellectuelle, patriotique et chrétienne », *speredel, broadel, kristen*.

N'oa ket bet savet ar genvreuriezh gant eur breizad met gant *Alfred Laurié* bet ganet e Mirebeau, eskopti Poitiers. E dad a ree wardro an hent houarn hag euz a Boitiers e oa bet kaset da Vrést war e vicher. E vab a yoa yaouankik flamm neuze hag e holl studioù kenta a reas e Brést hag e studioù etre e skolaj Lesneven. Eur spered a baotr a oa anezañ dreist d'ar skolidi all e pep doare. D'e 16 vloaz en doa gounezet e yachot. Soñjal a reas mont da ofiser war vor. Evit-se ez eas da enezenn Jerzey ; eno e veze kelennet ar baotred yaouank a c'hoante mont war ar Borda, eur vatimant vras, grêt he amzer redek ganti hag a oa o waskedi lenn-vor Brest. Skol an ofisierien a oa war al lestr-se.

N'eo ket hent ar Borda a gemeras Alfred Laurié met hini kloedri Kemper e 1893.

Evel m'eo bet c'hoarvezet ha ma c'hoarvez hirio an deiz c'hoaz, gant kalz tud, deut e oa da garout Breiz o lenn ar *Barzaz-Breiz* hag o klevet kana kantikou ha kanquennou brezonek. « *Kenta dever eur breizad*, a lavare, *eo komz, kana, lenn, ha studia e yez*. » Dont a reas, diwar nebeut amzer, da gaout endro dezaf pemp diskibl euz ar re vrudeta a oa er seminer. Unan anezo a oa *Alan Moenner*, euz a Elliant, bet e gamalad e skolaj Lesneven hag a vezo rener ar skolaj-se, vikel vras hag eur prezeger helavar e brezoneg. *Bernard Cozanet*, barz Gwen-nael hag e tlefe e oberou beza etre daouarn pep breizad. *L'Helgoualc'h*, barz ive, *Laz* ha *Laviec* a oa euz ar vandenn. Nebeut goude *J.-Y. Cozic*, aozer kantikou ha barzonegou. *Alfred Laurié* a voe laketa da rener ar genvreuriezh.

En em voda a reent bep yaouvez e koad Kerfoennec da zisputi ken etrezo diwarbenn ar pez en doa pep hini grêt epad ar zizun e keñver ar brezoneg. Selaouerien a veze endro dezo ha bep an amzer unan benak a groge en higenn. Allas ! ar rener a rankas kuitaat ar seminer ; eur gwall gleñved a oa peget outañ. Alfred a dremenas d'an 2 a viz here 1897.

Eur gwall daol evit ar genvreuriezh ! Aet e vije d'ar strad panefe ar skoazell a roas dezi penn-rener ar c'hloerdi. Eur gambr a voe roet da repui d'ar genvreuriezh, renket e voe kentelioù evit ar gloareged dizek war ar brezoneg ha re all evit d'ar vrezonegerien peuzeski o yez. An dra-mañ a c'hoarveze e 1899.

Lañs a gemeras ar genvreuriezh pa voe laketa *Jean-Marie Perrot* en he fenn e 1901-2-3.

Beleget e voe e miz gouere 1903. Pa zigoras skol ar genvreuriezh da viz here edont 60 akademisian.

He rener a dlîe beza brudet eun tamm. Koulskoude n'em eus kavet, e kaset ebet, meneg euz e oferenn genta. Evit gwir n'edo ket ar c'hiz c'hoaz gant ar C'hourrier, kazetenn sizuniek ar vro, da embann seurt lidou.

Daoust hag e oa ar rener hebken penn-kaoz euz berz ar genvreuriezh ? Evit eul lodenn vat, a gredan. Ret eo gouzout ive e oa cheñchamant e Breiz abaoe eur pennad e keñver ar brezoneg.

L. Lok.

KELEIER

Eur blijadur eo bet deomp gwelet e stal an Itron Kemere, e Kemper, eun *diskouezadeg* war an anioù douget gant ar Vretoned. Bemdez e c'helled lenn, e-doug miz C'hwerer, eur rollad nevez a anioù gant displegadennou savet gant Kerlann. Niver an dud a jome a-zav dirak ar stal en deus diskouezet splann pegen plijus eo bet kavet kement-se. Meuleudi d'an Itron Kemere, ha kalz re-all d'ober evel di.

An Itron Kemere a gemenn deomp ez eus bet gwerzet en he stal, e-doug ar bloaz 1953, 367 levr brezonek, en o zouesk 95 « *Le Breton par l'image* ». N'eo ket fall evit eur stal ha n'eo ket eul levr-di.

« *Kendalc'h* » eo a ra bremañ, an devezioù studi bet digoret, daou vloaz a zo, gant ar Bleun-Brug. Abaoe penn kenta ar goañv, ez eus bet devezioù evel-se e « *Dinan*, en *Noaned*, en *Oriant*, e *Kemperle*, e *Pempoull*, e *Landerne*. Re all a vo c'hoaz. Devezioù int hag a zo talvoudus da zeski d'ar yaouankizou anaout o Breiz. Darn avât, a glemm, o veza ne vez ket tro eun oferenn e program an devez-se hag o deus keuz da zevezioù studi ar Bleun-Brug a gemere ar Breizad korf hag ene.

D'an 19 a viz C'hwevrer ez eus bet eun *devez-studi* e Gwened, savet gant ar Bleun-Brug. Er memez devez, *Ar Falz* a rae kemend all, er Faou, evit e vignoned. Kement-mañ a ziskouez e labourer war bep tachen evit Breiz hag ar brezoneg.

« *Mil pok* » a zo eur pezh-c'hoari fentus kenañ, savet gant an Ao. Noël, person Plounevez-Kintin, ha bet c'hoariet e « *Kan ha Diskan* » Poullaouen, hag e Bleun-Brugou *Kallag* ha *Landivizio*. Emañ ar pezh-se, dindan ar wask, embannet gant Emgleo Breiz. Her goulenn diganeomp.

Deuet eo ivez er-mêz eil levr Jarl Priel : « *Va buhez e Rusia* ». Ar re holl o deus al levr kenta, a vo eñrus adarre da brena al levr-mañ. Hlr goulenn digant : Mme Kemere-Jaouen, quai de Kerguelen, Quimper. C. C. 331 Rennes. (Priz : 495 lur.)

Resevet hon eus niv. 8 « *Ar Vro* ». Spered ledan ar rener nevez, an Ao. Ropers, a raio, marteze, euz ar journal miziek-mañ, kazetenn an holl Vretoned : koumanant 350 lur (a enor : 500 lur). M. E. Ropers, 21, rue E.-Zola, Brest.

Niv. 3 « *Skol* » hon eus resevet c'hoaz. Enni eur gentel vat war jeografi Breiz, gant an Ao. Guilcher, kelennet e Skol-Veur Nancy. 200 lur ar pezh : Abbé Calvez, Ecole Saint-Yves, Plouezec, C.-du-N. C.C.P. 863.85 Rennes.

HOR MADOBROURIEN (evit bez an Ao. Perrot hag an Dr Liberal) : Ao. Oul'hen, Merignac : 200 lur — Ao. Herry, Ligny-en-Barrois : 675 — Ao. Prigent, Plouzané : 1.000 — Ao. Ters : Saint-Cloud : 500 — Ao. Abguillem, Treflez : 500 — Tad Colliot, Kerbeneat : 1.000 — Erwan de Parcevaux : 1.000 — Ao. Fougère : 1.000 — Ao. Samzun : 1.000 — Ao. Séité, Kerlouan : 1.000 — Ao. Richard, Naoned : 500 — Dell Mazeas, Gwengamp : 1.000 — Ao. Herry : 500 — Ao. Kergoat, Naoned : 200 — Dr Tricoire, Châteaubriant : 1.000 — Yann ar Beg, Kemper : 1.000. — En holl : 12.075 lur. (Bet araok : 49.590 lur.)

WAR-ZAO BREIZ !

gouted *Ton garet gant an ao. beleg goardet*

War-sao ô Breiz va Bro goant a garan; setu an heol en dremmwel o parañ.
 Poent eo sevel Bro va c'havel! Dilez eta da hünvre hep dale, evit se-
 laou pedenn da vugale. Sav ô va Bro, rak an ero dirazout
 a zo frank digor, hag en Argoad hag en Arvor.

Tec'het eo kuit bremañ an noz teñval;
 Ha dre ar mêziou ar c'hleier a vrall,
 'Vit da c'hervel
 O Bro zantel!
 Sao neuze 'ta dispont ha dibreder,
 Deus da zikouez d'ar Bed-holl da gaerder.
 Sav ô va Breiz,
 Peogwir e-leiz,
 Ez eus atao gwir Vretoned!
 Sav eta, sao, va Bro garet.

En eur zastum an edou, dramm ha dramm
 Ar vederien a gan en yez o mamm,
 Hag an hekleo
 A lar: « Poent eo!
 Gwad ho Tadou 'deus temzet ho touar!»
 Poaniomp didrouz, an eost a vo dibar.
 Sav 'ta fonnus,
 Bro dudius;
 Gant da zouster, deus d'hon nerzañ
 Sav eta, sav ô Bro wellañ!

Eynig Penn ar C'hoad.